

PÄRBAUDITS 1. 4. 6

614

[Millere, Šarlote Elizabete]

434.
No žilwefu-glahbfchanas,

492. VII

ieb

ihfa pamahzifchana, kaš ar tahdeem jadarra,
kaš peepeschās nahwes-breesmās tiffufchi,
un kà nomirruschi leekahs.

Die in dieser Schrift angegebenen Mittel zur Menschenrettung sind aus der Publikation Einer Kaiserlichen Kurländischen Gouvernements-Regierung vom 26sten Junius 1813 No. 3871. wörtlich überseht worden.

Merretas ehrgelehm un šohlai par labbu rakšōs spēests.

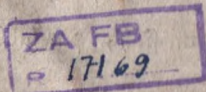
Jelgawā, 1827.

Espeests pee J. W. Steffenhagen un bešla.

Der Druck dieser Schrift wird gestattet, mit der Anweisung,
daß vor der Herausgabe sieben Exemplare, in Folge des Gesetzes,
an die Dorpat'sche Censur-Comität eingesendet werden.

Dorpat, Censur Theod. Fr. Freytag,
am 10ten September 1827.

(L. S.)

614

Parb. 1952

Peemineschanaš.

1) **Z**a ihsta mirschanas = sime irr pubschana.
Scho pee ta warr pasiht, kad wehders uspampst, mee-
fa ar tumfeem silleem jeb melleem blekkeem apklahta
tohp, kad no muttes un no deggona flapjums welkabs,
un slihta smakka atfittabs. — Schahs ustizzamas sime
mes brihscham tik rahdabs treschā, zettortā, ir festā
deenā.

2) Zittas simeš irraid wiltigas, un ne tik drohschi
warr sinnabt, woi kas pateesi nomirris, kad meesa at-
falst un stihwa paleet, kad dwaschas-islaischana apstah-
jahs, un ahderu-pulkstiens wairs ne fitt, kad smakri
(schohkli) faspeschahs, kad appakschejais smakris nokar-
rahs, kad lohzekli wairs ne atmanna, kad lihku-smakka
atfittabs, un affins pehz ahderes-laischanas fakreze-
jahs.

Za nu trahpabs, ka zilweki, kas kaut kā nelaimē
kluišchi, ne pateesi mirruschi, bet tikkai kā nedsihwi
leekabs, tad tohs ar gudru paligu warr glabht un dsih-
wibai atdoht, ja schahs leetas lahbi wehrā leef:

- 1) ne sneeds to paligu par kuhtri, bet arri nē par
leeku ahtri;
- 2) isdsenni wiffus leekus zilwekus, kas tikkai skatti-
schanas dehl fanahkuschi, jo tikkai 3 woi tshetri
prahtimi zilweki paligam peeteet, un
- 3) darri wiffus paliga-darbus 4 lihbs 6 stundas bes
apnisschanas.

I. No slihkoneem.

Noslihkufchu tuliht ar apdohmu buhs iswilkt no uhdena, tà ka galwa, fakls un kruhtis ne taptu maitatas. Tahdu ne buhs neds stipri krattiht, neds pee kahjahm pakahrt, neds us muzzas rulleht. Ur neapfegtu us augfchu pazeltu galwu buhs winnu cenest wistturwakà patiltà istabà, un tur winnu us labbeem fahneem noguldih, bet tà, ka galwa un kruhtis augstaki gult ne kà patti meesa, zaur fo puttas weeglaki no muttes isteff. Gultà tà janoleef, ka no abbahm mallahm warr peenahft paligu sneht. Slihkons tuliht plifs janogehrbj, drehbes no meefas janogreesch, meesa ar willainahm luppatahm jatrinn un ar filditahm drehbehm jeb ar dekkeem jaapfeds, un weenumehr ar zittahm jaapmaina, ka ne paliktu aukstas, jeb ne atdsistu. Mutte un deggons arween jatihri ar spalwu, jeb ar kahdu willainu, eljà eemehrktu luppatinu, no tahm duhnahm un smilktim fas tur eefschà; us peefirdi jaleef ar filtu uhdeni peepildihst pubhls, jeb filts keegelis, jeb zits drehbes cetihst filts afmintinsch. Gultà leez butteles jeb kruhtes ar filtu uhdeni; un meesa appafsch ta filta apfegguma labbi jatrinn ar fuffekleem jeb ar kaschoka luppatinu, kas papreefsch filditi un ar paeglu=ohgahm jeb kruhmeem labbi iskwehpinati. Wiffi lohjekli no eefahfuma palehni no appafschu us augfchas jatrinn, bet pehz arween stiprak, un wifswairak rohkas, kahjas, kruhtis, wehders, muggura, un kahju=appafschas jeb pehdas.

Trinnoht wiffa meesa weegli jakratta, un palehni garr mugguru jafitt. Mehgini plauschàs dwaſchu eepuhft ar kahdu falmu jeb steebri, fo weenàs nahfss eebahsch, famehr ohtras aisturr. Za fahnkauli zaur to isplefchahs, tad ne wajaga wairš puhst; turprettim wajaga kruhtis weegli no appafschas us augfchu triht, un pahrmihſchi woi weenu woi ohtru no ſcheem padohmeem

darriht. Kruhtis woi ar uhdeni, woi ar wihnu ja apſprizze, jeb arriſan aukstis uhdenš woi brandwihns us to paſchu weetu japillina.

Tad arri slihkons filtà wannà jaleef, papreefsch kahjas un tad wiffa meesa. Pee ta arriſan arween filts uhdenš japeeleij, lai weenabà filtumà ſtahw. Meesa maſgajoht bes mitteſchanas jatrinn, fakls un nahfss ar ſpalwu jakuttina; ſtiprs ettikis jeb aſs ſpirtus padeggont turraims, jeb ar ſpalwu tabaks nahfss eepuhſchams. — Kad gihmis melns, luhpas ſillas paleef, un fakla=abderes uſpampſt, tad affinis jalaiſch, bet pehz Daktera wehleſchanas. Za tikkai maſa ſihme no atdsihwoſchanas rahdahs, tad meesa weeglaki trimnama, un nau wairš tif ſtipri apfedsama. Zit geldigi buhtu arriſan, klistiri taiſiht no filta uhdena, ettikka un fahla. Za tas atdsihwojees jau noriht ſpehj, tad dohdi winnam tuliht ar apdohmu dſert filtu tee=uhdeni ar maſumu wihna, brandwihna, jeb filtu allu.

II. No tahdeem, kas no ohglu=twaiſa noſlahpuſchi.

Tohs, kas no ohglu=twaiſa noſlahpuſchi, kà arri tohs, kas ilgi aistaifitòs pagrabbòs, bedrès jeb allàs apgihbuſchi, neſs tuliht ahrà ſkaidrà dſeftrà gaisà, nowelz teem drahnas, aplazzini winnus ar aukſtu uhdeni jeb ettikki, jeb arri noleij to ſtahwu pazeltu meesu ar pahri glahſehm aukſta uhdena. Gahda winnam klistiri no aukſta uhdena un ettikka. Brihſcham arri wajjadſigs, ka druſzin affinis no kahjas taptu nolaiſtas, wifswairak kad gihmis farkans un luhpas uſpuhſtas; — bet ne bes Daktera ſinnas. Trinn wiſſus lohjeklus ar fuffekleem, eepuhſt plauschàs dwaſchu (kà pirmà numeri pee slihkoneem tappe mahzihts) un turri appafsch padeggoni

ettikki, woi zittas leetas, kas stipru smarschu atfitt. — Zeem, kas tahdas meetas eet, woi noslahpufchus isglahbt, woi zittas kahdas wajadibas dehl, schis padohms dohdams: lai eedserr papreefsch masumu wihna jeb brandwihna, lai mutte nemm woi swammi, woi maises-kummosinu kas ettikki mehrzehs, jeb lai mutti aisfeenahs ar lakkatu, kas ar ettikki un aukstu uhdeni stipri apflappinahts. Ja tahdas aisflehtas bedres gribb ee-eet, tad lai tur nolaisch papreefsch deggofchu swezzi lihds pascham dibbenam, un kad ta isdseest, tad aufstis uhdens, woi stiprs fahrms papreefsch ja-eeleij, woi aisbedsinati salmu-kuhlschi jaemett, woi arri ittin turwu pee atwehrtas bedres ugguns jauskurr. Kad ohtru reisi bedre eelaifta swezze gaischi degg, tad jau tas nelabbais gaisch irr isffaidrohts, un ir zilweks warrehs drohschi ee-eet.

III. No nosalluscheem.

Nosalluschu zilweku ness' itt aufsta kambari, nogehrbi winnu, paguldi to ar augstu pagalwi us sneegu, apklahj winnam wissu meesu, tif gihmi ne, ar sneegu, kas peespeeschams; un kad tas fahf kuffin, tad jauns usleekams. Ja sneegs ne buhtu dabbujams, tad palagi aufsta uhdeni jamehrze, un weenumehr nosalluschem jausklahj, kamehr ta atfallusi meesa un wissi lohzeffi filti un lohkaini paleef. Tad leez winnu tulihst isfildita gulta, tanni pascha aufsta kambari, trimm' winnam pasirdi ar filditahm drahnahm, turri winnam stipru ettikki appafsch deggoni, un bersi winnam wehl wissu meesu ar aukstu uhdeni, kas us pussi ar ettikki fajaukts. Ja wehl ne fahf dwaaschus wilkt, tad eepuhti winnam dwaaschu zaur nahsim, woi zaur mutti, ka No. 1. irr mahzihts. Gahda winnam klistiri no uhdena kas ar ettikki fajaukts, un lai dabbutu atwemtees, kuttina win-

nam rihle ar pirkstu, woi ar elja eemehrzetu spalwinu. Kad nu slimmais fahf riht, tad dohd winnam drufjin filtu tee-uhdeni ar ettikki un zukfuru fajauktu, un leez to kambari, kurrâ winsch miht, pamasam kurri-nalt.

IV. No pakahrteem, woi noschnaugteem.

Tahdu tulihst noneimmi, strikki pahrgreesdams, bet ta ka meesa ne kriht semme; atraifi tulihst zilpu no kalla, nogehrbi wissas drehbes, isneff' to nelaimigu ahra, kur aiswehjsch irr, un paguldi winnu ta ka galwa augstali stabw, ne ka rumpis. Nu apflazzini gihmi ar aukstu uhdeni, trimm' wissu meesu ar stipru ettikki un turri padeggoni tahdu spirtu, kas stipru smakku atfitt. Drihscham gan arri ahderes-laischana pee rohkas buhtu gelbaga, bet to jau bes Daktera lauschanas ne warri darriht. Ja affins ne teff no ahderes, tad trimm ahderes-waini ar filtu willainu drehbiti, woi futtini to ar silteem uhdens twaifeem. — Laid arri apdohmigi dwaaschus zaur deggoni un mutti, tohs ar spalwu jeb pihpes-lahstu eepuhsdams. Leez kahjas filta uhdeni; leez' klistiri no filta uhdena, ar ettikki un fahli fajauktu. Trimm wehdas ar suffekteem, leez tam ap kafflu drahnu, kas filta, ar ettikki un brandwihnu fajaukta uhdeni mehrzeta, un kad slimmais jau fahf noriht, tad dohd winnam dsert uhdeni ar ettikki.

V. No nosperreem.

No sibbens nospehris, to nessi tudalix ahra aiswehja, nowelz tam drehbes, nolej winnu pahp pahrim ar aukstu uhdeni, trimm' wissus lohzeffus ar suffekteem, apflazzini peesirdi ar aukstu uhdeni; ap galwu aptinni

lakkatus, kas aukstā uhdēni ar ettikki mehrzeti, kuttini deggoni ar spalwīnu, un dohdi ohsti stipru ettikki, jeb tahdu spirtu, kas stipru smalku atfitt. Ja gihmis buhtu uspampis woi ar melleem blekkeem, tad ahdere jalaish, bet ne bes Daktera sinas. Ja atdsihwoschanas-sihmes rahdabs, tad dohdi slinneekam filtu tee-uhdeni ar wihnu jeb brandwihnu. Ja pee winna kautkahda eewainoschana rebsama, tad apsedsi tahs aismainotas weetas ar luppatinahm, kas papreefch filtā wihnā, brandwihnā, jeb kampera-spirtu mehrzetas irr.

VI. No teem, kas zaur sinaggu kritteeni nelaimē kluischi.

Tahdeem feeni ap galwu lakkatus, kas aukstā uhdēni mehrzeti, apflazzini wissu gihmi ar uhdēni un ettikki, un leez tudal klistiri no uhdēna, eljes un fahla. Ir ahderes-laischana lohti geldiga, bet jau ne bes Daktera sinas.

VII. No tahdeem, kas zaur nahwes-sahlehm (gipti) nelaimē kluischi.

Kad zilwekam, kas lihds schim arween weffels bijis itt peepefchi pehz ehschanas un dserschanas nelabbi paleef, un wemjas greefch, kad winsch pehdigi pateefi went eefahf, un widi winnam kā ar nascheem tohp greefci un rausliti, tad no schahm simehm gan warr nojehgt, ka winsch nahwes-sahles ee-ehdis. Tahdam dohd nu tulihf dsert dauds falda peena, un 4 reises par stundi pa pufs tassitei bohmelja, kamehr no jauna fahf went. Kamehr schahs glahbschanas-sahles dohdi, wahri pa tam starpam schkidru tumnigu putru no ausu

putraimeem, woi arri gallas-suppi, bet bes fahli un dohd' to slimmam tif ilgi dsert, kamehr tahs affas fahpes eefch mahgas un widdeem apstahjabs. Leez' arri klistiri, pee ka wairaf eljas ne kā filtā uhdēna irraid, un tad zell winnu wannā eefch remdēna uhdēna. Ja simi, kā zilweks slims palizzis zaur affu gipti, zaur dsihwu sudrabu, jeb zaur tahdu fahli, kas rohnabs pee missina-jeb warra-trauka, kurrā fahbs wirreens kahdu brihdi shahwejis, tad dohdi winnam dsert dauds seepju-uhdeni.

VIII. No zaur ugguni eewainoteem.

Taisi mihsstu plasteri no bohni-eljas un ohlasbaltuma, un apraipei ar to tahs eewainotas weetas woi usleez arweenu luppatas, kas ar ettikki fajauktā uhdēni mehrzetas, — woi — kas wehl labbaf buhtu, ar affu spirtu fajauktu kal'a-uhdeni.

IX. No jaunpeedsimmuscheem behrnineem, kas nedsihwi leefahs.

Kad behrnisch nedsihws peedsimst un winna gihmis kā melns isslattahs, tad islaid druszin affini no nabbas, pirms ta tohp aissecta, pelde behrninu filtā uhdēni, pee ka wihns, woi brandwihns peejaukts, istihri winna muttiti no glohtahm, eepuhf palehni ar fawu mutti dwaofchu eefch winna muttiti, apflazzini peefirdi ar aukstu uhdēni, apsedsi' winnu mihssti ar filtahm drabnahm, un gaidi kahdu brihtinu woi atdsihwosees; ja tas ne noteef, tad ne apnihssti, wehl reisi mehginahf wissas tahs schē eeteiktas mahzibas, un eelaidi winnam arri muttē pahri lahsites wihna.

X. No tahdeem, kas no trakka sunna jeb zitta lohpa apreeti.

Za sakohsta weeta tulihst jaismasga ar seepju uhdeni woi ar stipru ettikki, ar affu fahrinu woi ar raschalu, woi arri, ja zits ne kas ne buhtu tik ahtri pee rohkas, ar miheleem. Tahs affinis, kas no wainas isteff, ne buhs aisturreht, bet labbi list istezzeht, un no Deewa puffes ne ahtri aisdseedeht to kaiti. Bet pee schihs eewainoschanas wissu-wairak Daktera paligs jamefle, un wiina padohms jaklausa.

P a m a h z i s c h a n a ,

là ar slimmineeem jadarra, kur ne warr dabbiht Daktera paligu, ka winni kohpjami, un kahds ehdeens reem dohdams tik labb slimmibâ, kâ atspirgschanâ.

I.

Slimmineeks jawaiza, woi newa ar samirfuschahm drehbehm nakti gullejis, woi zaur flapjumu gahjis, woi ar flapjahm kahjahm ilgi staigajis, woi apgullees, woi tas nau pee karstas krahsnes woi karstâ istabâ stipri sakarses, un freklôs abrà isgahjis, zaur ko fweedri ahtri nosuffejuschi.

No schahdas neprahtigas buhschanas dauds reisehm rohnahs baschadas slimmibas, ko pee schahu. simehm warr nomanniht: Slimmineeckam faltums lausch, jeb schauschalas pahreet, wissa meesa gruhta, nakti karsti, un raustischena wissôs lohzeklôs, jeb arridsan tik mug-gurâ, woi zittur kur.

Za tas, kas par schahm kaitahm baschijahs, karsts ne twihlft un tomehr ar galwu waid, tad par to jagahda, ka winsch fweedrôs kluhtu. To gribbedams, wedd' tahdu us filtu pirti, masga winnu wannâ ar filtu uhdeni un seepehm, dohd tam filtu dsehreeni no kummelinahm, plihderehm, wahzsemmes mehtrahm woi ruhpetnehm, kur kautkahda no schahm sahlehm aug; (us preekschu pee No. 1. tiks rahdihts, ka tahds dsehreens fataisams;) un masga tohs sahposchus lohzeklus ar fasilbita brandwihna, tohs labbi trihdams.

2.

Zawaiza, woi slimmineeks ar wehderu laischahs, woi aispundehts, un woi ne kahds isfittums pee meefas ne rahdahs. Za ar wehderu laischahs, un turflaht wehl weinjâs greeesch, mutte karsta, un ehdeens reebjahs,

tab tahs wemjamas sahles dohdamas, kas pee No. 2. tays mahzitas. — Ja slimmineeßs baschijahs, ka tam atraugas nahk, un nelabba ruhkta smirdoscha smakka no muttes eet, tad tam 2 jeb 3 reises par deenu pulweris jadohd no faufahm, labbi smalki faberstahm ohglehm, (kahdas pufs-karrotas wehrta,) kas ar filtu uhdeni fajaukts jaedserr. Ja wimmam slahpst, tad dohdi tam maises-uhdeni, kas ta tohp taifihits, ka rupjas maises reezeni us ohglehm gohse, un tihru aufstu uhdeni wirsu leij, fo tad pehz kahda brihda warr dsert. Dohd' tam arri 3 woi 4 reises par deenu karrotas wehrti ausumiltus, kas papreeksch us karstu afmini jeb nokaitetu dselses-schippeli gohseti tappusch, un pehz ar uhdeni woi ar drufzin brandwihna fajaukti.

Ja tam, kas ar wehderu laischahs, stipras fahpes irr, ja winsch ar affinin laischahs, jeb tam tomehr arween ar leelahm fahpehm jadsennahs pakkalas-sarna, tad dohd' tam dschreni no kummelinahm, kruhsahm mehtrahm woi salwijam jeb wahzsemmes-mehtrahm, fo tu papreeksch ar wahroschu uhdeni aplehjis, zaurfuhzis un atdsiffinajis. Woi arri nemm' 2 karrotu wehrti prikschas linnsehklas, sagruhdi tahs labbi, usleij pufs stohpu wahroscha uhdena, isfuhzi, kad atdsiffis, zaur tihru drehbi, un dohdi to dsert. Warr arri to ohglupulweri doht, no ka pirmiht mahzihts tappe. Ta ka graises apstahjuschas, un affinis pee laischanas wairs ne rahdabs, un kad tas, fo winsch islaisch, ne smird wairs tik stipri, tad tahs sahles jadohd, kas turpmaß pee No. 5. tays mahzitas.

Ja tas slimmineeßs buhtu aisspundehts, tad tahs sahles jadohd, kas pee No. 3. tays mahzitas. Jeb arri: nemm seepes gabbalimu tik garru un tik resnu ka pirkts, apdrahsi to wissapfahrt, ka appals paliktu, aptraipi to woi ar elju woi ar krehjumu, un eebahsi to slimmineekam pakkala.

Kam us meesas puhstelites, ka bluffu kohdumi, rahdabs, jeb kam meesa ka ar nahtrehm dseldita isstatahs, tas jawedd us siltaku istabu, un tam jadohd dsert teebuhdens no plihderu-seedeem ar drufzin meddus un ettik-ka sataifihits.

3.

Slimmineeku waijag apstattiht, woi tam nau kahjas un rohkas nosalluschas. Ja tulihit no eefahkuma manna, ka kahds lohzeklus no falnas aisenmts irr, tad tahdam zilwekam ne buhs laut apgultees pee siltas krahnes woi si'ta istaba, bet tas nosallis lohzeklus bes laweschanas woi ar sneegu trimmans, woi aufsta uhdeni turrans, kamehr tanni nosalluscha weeta atkal atmannas rohnahs, un tad ta eewainota weeta jasnehre ar sohsu-taukeem, ar terpenin-elji, jeb ar tihru behrsu-degguti. Bet ja ta waina melna paleek, tad fajauz' slahbu eejaumu ar frihtu, kas pahri reises par deenu no jauna usleekams. Ja tas melnuns noetu, un ta weeta jehla paliktu, tad apseeni to waini ar lupparu, fo tu papreeksch ar mihsstu, no dseltena wassa un linnsehflu-eljes par pussi jauktu un fakaufetu salwi apsnehrejis.

4.

Ja slimmiba zellahs no knappas jeb siltas pahrtikschanas, tad slimmineeka spehki jazilla ar tahdu ehdeen, ka us preekschu wehl tays mahzihts, lai te em tohp dohts, kas no ilgahm un gruhtham slimmibahm nosirgusch.

Ja ne warr ismanniht, kahda slimmiba ihsti irr tam slimmam, tad jarauga wimmam atweeglinahit tahs kaitas, kas tam jo gruhiti nahkabs. Prohti kad slimmineekam mehle ar baltahm glohtahm apklahta, kad tam mutte karstums, ehdeens reebjahs, un wemjas greeesch, tad tahs eeksch No. 2. mahzitas wemjamas-sahles jadohd. Bet ja tam buhtu fahpes krussta, jeb widdi

ruhktu, tad tam weena jeb diweju naschugallu wehrte ar tihru uhdeni no ta pulwera jadohd, fo Rabarber fauz, woi arri tahs pee No. 3. aprakstitas sahles 2 woi 3 reises par deenu dohdamas, kamehr fahk laistees. Bet ja redsi pee slimmineeka, ka winnam wiffa meesa karsti twihkft, un ka winsch ar galwu waid, tad dohdi tam, ja prassa dsert, woi tihru uhdeni ar dsehrwenu-ohgu-sul-lahm, woi ar ettikki jauktu, jeb arridsan plahnu allu, dsirras, jeb arridsan flahbu maies-uhdeni. Appakfch pehdahm peeseeni tam beesu flahbu, ar fahli fajauktu eejauas-mihklu, kas pirksta beesumâ us luppatinu jaus-traipa, un, ja tas no karstuma ahtri buhtu faufs paliz-zis, ar jaunu mihklu pahrmihjams. Kur eejaua ne buhtu pee rohkas, tur tâ patt ar flahbahm dsirrahm fajauktu mahlu warri peeseet appakfch pehdahm. Ir wiffa meesa diwi trihs reises par deenu ar drahnu, kas siltâ ettikki mehrzeta, notrinnama. Schi masgashana wajadsiga ne ween dehl tihribas, bet arri lai meesa mihksta paleek un sweedrus islaisch, zaur fo dascha slimmiba weeglak pahrzeeschama.

Ja slimmineekam meesa karsta un faufa, bet tam neds kahfs (kleppis), neds tas arri ar wehderu laischahs, tad warri tam meesu arri masgah ar brand-wihnu un aukstu ettikki. Bet ja winnam buhtu smags kahfs, tad jadohd tahs sahles, kas pee No. 5. aprakstitas; un dserschanai nowahri tam meeschu-graudus, un to isfuhktu uhdeni fajauz' ar meddu un dohdi tam to dsert; jeb arri usleij linnsehklahm karstu uhdeni, zaur-fuhzi un fajauz' to ar meddu, un dohdi tam to dsert.

Ka slimmi Fohpjami pee slimmibas eefahkuma kâ leela wahjibâ, un kâ tee ar ehdeeni isturrami, kas woi grubtâs liggâs gult, woi jau us atspirg-schanu dohdahs.

Slimmibas eefahkumâ slimmam wiffa meesa jama-ga ar siltu uhdeni un seepehm, ja nau redsams kahds losittums, un tas arween itt kluffi un tihri jaturr, aplahrl winnu bes trohksna jadsihwo, un tas nau moh-binajams, kad maigâ meegâ gult.

Prischi wehju zaur lohdsineem un atwehrtahm dur-wim istabâ eelaisi, irr gan labba un lohti derriga leeta, bet ne tâ, ka wehjsch slimmineekam warr useet, wiff-wairal kad tam sweedri pluhst. Ja istabâ siltâ smak-la saohschama, tad ta jaiskwehpina ar paeglehm, ar ettikki, woi ar flahbahm dsirrahm, fo us karstu afmini usleij. Ne tahli no slimmineeka gultas tahdi lakkati palarrami kas ettikki, woi tihra aukstâ uhdeni mehrzeti, bet pehz labbi isfchnaugti. Schurp turp istabâ pohdini woi fultes ar degguti janoleek, jeb ja to ne grihb, degguti warr ustraipih us grihdu ne tahli no slimmineeka gultas. Melni krekli un melni palagi palaitam ar tihreem un apsilbiteem pahrmihjami. Slimmam ne buhs laut, us karstas krahfnes apgultees, un des apfegga jeb bas-fahm kahjahm ahra eet.

Ne guldeet sawus slimmineekus tahdâs istabâs, fur knappa ruhme, un atstahjeet to ir weffeleem nederrigu ceraschanu, sikhus lohpus un putnus turreht sawâ istabâ.

Kad juhfu krahfnes kurrahs, tad fargaitees no ta, woi leekus duhmus taifih, woi ohgles israust un kweh-linabt, jo tas irr lohti neweffeligâ un flahdigâ.

Slimmineeku ehdens tiffai no ta h d e e m mittekteem jawahra, kas prischi un nesamaitati, bet ne speedeet ar warru sawus slimmus us ehschanu.

Teem, kas gruhčas sehrgas gull, irr tas wisslabakais ehdeens schfidra putra, ko tummi fauz, no meeschu- ausu- woi griffu putrineem, woi paylahna fulla (suppe) no wehrschu- jehru- woi wistu- galkas, bet bes taukeem un bes zittas aisleijas, ka tikkai masuma sweesta, woi kannepu- gruhduma. Ta arri prischas, pamihsfti nowahritas ohlas (pauti), ausu- miltu kihsele ar meddu, woi ar kannepu- gruhdumu fataifita, dschewe- nu- ohgas ar meddu beesi sawahritas, (ko sapti fauz,) zepti ahboli, pluhmes woi zittas dahrsu- ohgas ar meddu sawahritas, irr flimmineekam derrigs ehdeens; tik- kai schahs pehdigas leetas tad ne, kad ar wehderu laischahs, jo tad peens, meddus, sapte un dahrsu- augli tam lohti kaitetu. — Atspirguscheem warr doht wehrschu- galkas suppi ar prischeem kahposteem, un prischas siwis, bet ne par dauds weena reise, un allasch ar ap- dohnu.

Ehdeens, ko weffelais warr ehst, ta ka zuhku- gal- ka fahlita un kalteta galka, feers, beesa putra, zeeti nowahritas ohlas, sehnes, karsta prische maise ar sweestu, sirni, puppas, un zitti newahriti lauku = un dahrsu- augli, un ohgas, ta ka wissi tauki ehdeeni, flimmam un atspirgdamam pawissam ne derr. Atspir- guschu arri ne buhs speest pee gruhtha darba, kamehr tam pilni spehki peeauguschi. Labbakas stiprinascha- nas dehl dohd nosirguscham atdsiffuschas sahles no wehrmelehm un wehdera- sahleem (Tausendguldenkraut), kas pehz tahs pamahzifchanas No. 1. taisamas. Wes- feli, kas ar flimmeem kohpa dsihwo, lai pee fawa ehdeena jo labprahst peeleeek sihpulus un kiplofus, tad jo masak ta flimmiba winneem peelips.

S a h l e s.

No. 1.

Nemm' til dauds, ka tu ar trim pirksteem sagrahbt warri, leepas = seedus, plihdera = seedus, kummelinas, salwiju jeb rupetnes (Betonien) leez' tahs tihra traufka, usleij' 5 jeb 6 kohrtelus wahroscha uhdena; usleezi tad traufam wahzinu, kamehr buhs atdsiffis, isfuhzi nu zaur tihru luppaitu, peeleezi masumu meddus, un tad lai flimmais to pa brihscham rendenu dserr.

No. 2.

Nemm' weenu karrotu pilnu woi kannepu- woi lim- sehlu- eljes, pufs karrotu fahla, un feschas karrotas silta uhdena, fajauz' to labbi, un eedohdi to flimmam no rihta.

No. 3.

Nemm' weenu kohrteli no tahs fahligas fullas, ko flahbeem gurteem usleij, un weenu karrotu meddus, fajauz' to labbi, un eedohdi to flimmam no rihta tuf- scha sirbi.

No. 4.

Us rupetnehm, lehpahm, (Huslattig) sehthas- loh- scheem, (Gundermann) woi salwijahm, (no ikkatras til dauds, ka ar trim pirksteem warr sagrahbt,) usleij' ta patt uhdeni, ka pee No. 1. tappe mahzichts, un dohdi to pa brihscham flimmam rendenu dsert.

No. 5.

Nemm' labbu fajuu wihtolu misas, un pufs stohpu tihra uhdena, wahri to kohpa, kamehr weena datta eewahrijusees un trihs dalkas asleek; isfuhzi to zaur tih- ru luppaitu, leezi nu klacht 3 karrotas kaltetu ausu- mil- tu, un 6 karrotas brandwihna, fajauz' un sakratti to labbi, un dohdi tad flimmam 4 reises par deenu, katra reise pa 3 karrotahm.

Wehl flaidraka pamahzischana,

kà flimmineeki kohpjami, fur Dafteru lehti ne warr pasnehgt, no ka dascha flimmiba zeltahs, un kà to warr aisturreht.

Itt prahitiga atsihschana to daschadu wainu, no kurrarm flimmibas zeltahs, rahdihs tew wisflabbak, kà tu winnas aisturreht jeb nogreest warri, tà kà winna tew arridsan mahza, flimmibà jau apgulluschus glahbt, un wesselus isfargah, ka tee ne tohp aisgrahbti no fehrgas.

Slimmibas pee muhsu semnekeem wissuwairak zeltahs no schahm kaitahm: no par leeku knappeem, woi arri flitteem un maitateem mittekleem preeksch pahrtischanas: no ta, kad lippigà fehrgà apfirguschu laudis, kas zaur mahjahm un fahdscheem tohp westi, pee naktsweetu-dohschanas ar wessелеem tanni paschà istabà tohp eelikti; no ta, ka aufstà laikà istabas diwi reises par deenu tohp kurrinatás, un krahfnes par agri aistaisitas pirms ohgles pareisi isdegguschas, zaur fo twaiki un lohti neweffeligs dwannums wairojahs; tad arri no ta, ka wissai daudj gulletaju weenà istabà gull, ka flapjas drahnas, famirkuschus kahju-autus, tihstelus un wihses kalteschanas pehz pee krahfnes uskarr, zaur fo istaba tohp pilna neweffeligu twaiku, drehgnumu un netihrumu, un tapehz wesselibu maita. Laudis, kas tahdàs istabàs gull, dabbu daschadas gruhibas, un ne bauda maigu meegu, kas winnu spehus wairotu, bet tee usmohduschees few mannahs itt nespehzigi, staiga nobahljuschu apfahrt, un baschijahs, kà teem galwa kà ar swinnu peeleeeta; dasch arri islaisch sawu wesselibu.

To neskaidru un neweffeligu gaisu, kas tahdà istabà irr, pee ta wisflabbaki warr nomanniht: ja eededsinata swezze jeb skalls ne degg gaischi bet tumtschi, woi panis-

sam isbseest, tad skaidri rebsams, ka tur neweffeligi un libbs nahwei slikti twaiki. Tapehz no wissa spehka par to jagahda, tahdas istabas wehfinah, lohguš atwehdams un ar ettikki un paeglehm kwehpinajoh, kamehr tibra snalka irr, un eededsinata swezze woi skalls gaischi begg.

Itt zaur to tohp flimmibas isplattitas un wairotas, tad mahjäs un frohgös, fur laudis pa pulkeem fanah, tee sawas flapjas drahnas pehz kalteschanas uskarr. Gribbas-masgaschana seemà arr nau derriga, bet labbak nobrahf ar schkippli sneegu un dublus no tarwas grihdas, un iskaihi to ar tihrahm smilktim, un ar smalki salappatahm skuijahm.

Slimmibas nowehrst gribbedams, kas no slitta mitella rohnahs, par to jagahda, ka tahdeem zilwekeem labbaks ehdeens taptu dohts. — Kad flimmi laudis ar lippigahm fehrgahm tohp zaur fahdschahm westi un mahjäs eelikti, tad labbi buhtu, tohs tahdà ehkà paguldiht, kurrà paschi mahju-laudis ne dsihwo, tà kà rihjäs, woi pirti; un kam ihpaschas dihkas ehkas nau, tee labbal darritu us nakti pee kaimineem aiseet, kamehr schee flimmineeki winnu mahjäs peemiht, ne kà ar teem weenà istabà gulleht, zaur fo itt ahtri few pascheem to nelaimi warr peewest. Bet tadehl tee flimmineeki nau weeni paschi japamett tanni istabà, bet weens woi diwi zilweke teem par usraugu un paligu irr jaatstahj, kas tohs apkohpj, un istabu, ka mahzihts tappis, allasch atwehshina un iskwehpina. — Tahs weetas, fur flimmi gullejuschi, gultas, sohli, benki, jeb zitti traufi, fo tee walkajuschu, irr tihri noberschami, un ar ettikki, woi ar flabbahm dsirrahm nomasgajami.

Tahs miggas, us fo mirruschi sawà flimmibà gullejuschi, kà arri tahs drehbes, fo winni apwalkajuschu, irr pa puss-neddelu ahra prischà wehjà jauskarr, un ja

warr buht irr jaismasga, lai zaur tahm zitteem ne peeliptu ta ligga. —

Kad pee wessela, jeb arri jau apfirguscha zilweka nelabbas smirdoschas atraugas mannamas, jeb arri tikfai winna dwaascha smird, tad dohdi tam diwi, trihs reises par deenu pa puss karrotai no ta augscham jau peeminnetta ohglu = pulwera. Scho pulweri no skaidrahm no pelneem tihritahm ohglehm drohschi warri doht pee schahm slimmibas = simehm:

1) Kad zilwekam slitta smakka muttè, un smirdoscha dwaascha, fas nahk no slittas knappas pahrtikschanas, woi arri no leela badda. Tahdam ne dohd' tuliht papilnam ehst, un ne dohma tam ko labbu darriht, ja tu tam ko labbu pilna mehrâ preekschâ zelli. Nè, dohdi tahdam papreeksch no ta ohglu = pulwera, un tad pehz kahda brihda pahri karrotas putras = tummi, woi spehzigu galas = fullu. Brihscham arri, ja slimmineekam ahtrè paligs waijadfigs buhtu, warr tam us scho wihsitt derrigu un spehzigu ehdeeni fataisih: Nemm' weenu karrotu ausu = miltus, gohse tohs faufâ katlinâ, usleij' tad kahdu puss stohpu wahroscha uhdena, peeleez tad masumu sweesta un graudinu sahla, un dohdi to slimmineekam. Pehz weenas woi 2 stundehm, kad tas ohglu = pulweris un ta suppe baudita eesahz atkal no jauma, un darri tà patt, kamehr tam ta slitta smakka no muttes fuhd, un peesirds wairs ne sah.

2) Ja fur ne buhtu labs dserrams uhdens, bet ja tas buhtu dulkains un no slittas smakkas, tad schis uhdens tà irr tihrijams, fa winnu zaur ohglehm laisch. To tà darra: Nemm' 3 fahrtes, faseeni tabs wirfgallâ ar stricki, un statti winnas ar isplattiteem resgalleem tà, fa tu augschâ rupju maissim jeb kulliti pakahrt warri. Schinni

kullitè, fas no zeeta audekla schuhjama, berr', kamehr pilna irr, faufas, labbi isdegguschas behrs = ohgles, un lei' tür uhdeni zaur, fa tas appakschâ noliftâ traufâ eetezzetu. Ja tas uhdens eesahkumâ melns un netihrs leekahs, tad lei' to ohtru, treschu un zettortu reisi zaur, kamehr tas tihrs un smeekfigs paleek. Derschanas pehz ihpaschi winnu wehl zaurfuhzi zaur plahnu luppatinu.

* * *

Prachtiga turrechana pehz tahm schè usraksitahm gudrahm mahzibahm, warr ikweenu zilweku mahziht, ne ween sawu paschu wesselibu labbi apkohpt un apfargah, bet arridjan sawu tuwaku glahbt nohteslaikâ, par ko sawa sunnama sirds ikweenam dohs meeru un pateizibu.

Peelikkums.

Weena prahtiga namina-mahte, lassidama schahs mahzibas, kas tanni pawehleschanā no Kursemmes Gubernementa waldischanas No. 3871. no 1813ta gad-da atrohnamas, apnehmehs, tahs paschas few par lai-ka-kawekli pahrtulkoht Latweeschu wallodā. Un kad nu schis darbs tai tif lohiti labbi bij isdwees, tad luhdsu es wiinnu, lai ta wehletu schahs mahzibas rakstos speest, ka tahs ir muhsu mihleem Latweescheem rohkās kluhtu. Wiinna paklausija scho luhgschanu un peelikke schahm mahzibahm wehl no farwas puffes scho labbu padohmu preeksch wisseem fainneekeem un fainneezehm:

Gahdajeet juhs fainneeki par to, ka jums no tahm leetahm, kas pee ahtras paligasnehgschanas derrigas, ne kas ne truhktu, wisswairak no tahdahm, kas naudu ne maksa, prohti: meddus, wafks, fwekki, degguts, tauki, behrsu=kohka=ohgles un faufi puhfli.

Juhs fainneezees gahdajeet atkal par to, ka juhsu dahrsos kahda stuhri tahdas puffes taptu sehtas, kas waidu=deenās geldigas irr, prohti: kummelinās, ruhpetnes, kruhsu=mehtras, wahzsemmes-mehtras, jeb salwijas, atraitnites, bischu=krehflini, luhstaji un zittas schmarschigas sahles. Updehsteet farwas schohgu=mallas ar plihdera=kohkeem, kas kruhmōs aug, ar balteem seedeem seed, no masa sarrina wairojahs, wissās muischās dabbujami, un lohiti derrigi sliminās deenās, un kaltejeet waffaras=laikā paviilnam no wissahm schahm sahlehm, tā ka nohtes=laikā ir kaiminam palihdseht warretut. Stahdait zif warredami ahbolu=kohkus un ohgu=kruhmus pee farwahm mahjahm, un mahzaites tohs kohpt, un wiinnu auglus glabbahnt us slimmahm deenahm. Turreet arri farwas mahjas glihti un tihri, gahdajeet par to, ka jums

allaschin buhtu labbi iszeptā un nobreeduffi maise, tihri putraimi un sweesta=spannihts sahpastam, tad jums, kad ir Deews peesuhsta slinmas deenas, ne buhs aplam schurp un turp jastraida, derrigas sahles mekleht, zaur lo ne retti tas ihstais glabbshanas laiks pahreet, tad ne buhs jums jadurrahš pee labdarreem un puhchlota-jeem, kas juhsu maktu tikkai istufschodami juhs kaunā un pohstā eewedd', — bet juhs dauds reisehm eespehseet paschi few palihdsetees.